

MEMÒRIA DE LA LLICÈNCIA RETRIBUÏDA

TIRANT LO BLANC O INTERNET PACIFISTA. CAP A UNA
JERARQUIA AXIOLÒGICA ACTUAL: LA PAU NO PASSA PELS
EXÈRCITS

REALITZADA PER ANTÒNIA CARRÉ PONS

Curs 1998/1999

ÍNDEX

	pàgina
1.- Introducció:	3
1.1.- Explicació del tema.	4
1.2.- Objectius que es pretenen assolir.	6
1.3.- Continguts.	10
2.- Treball dut a terme:	12
2.1.- Disseny del pla de treball.	12
2.2.- Metodologia emprada.	13
2.3.- Descripció dels recursos utilitzats.	20
3.- Estudis i/o cursos realitzats.	21
4.- Conclusions.	21
5.- Relació dels materials continguts en els annexos.	23
6.- Bibliografia.	24

1.- INTRODUCCIÓ

El material *Tirant lo Blanc o Internet pacifista. Cap a una jerarquia axiològica actual: la pau no passa pels exèrcits*, realitzat en format html, permet treballar a l'aula aspectes relacionats amb les noves tecnologies, la literatura catalana i les actituds, valors i normes vinculades amb el currículum de les ciències socials. També es pot treballar la llengua anglesa (i francesa) a partir de la navegació pel ciberespai.

El treball ha consistit a realitzar una pàgina web amb el *Tirant lo Blanc*, la novel·la fonamental i més divertida de la literatura catalana medieval. S'hi han introduït les lexies i els nexes hipertextuals necessaris per entendre i fruitir de l'obra de Joanot Martorell i s'hi han afegit un seguit de propostes didàctiques que en facilitaran la comprensió i, alhora, incidiran en la importància de l'educació per la pau.

S'ha construït un metatext que possibiliti una lectura activa i creativa del *Tirant*, a partir de la qual l'alumnat del segon cicle de secundària pugui adquirir coneixements sobre la societat de l'Edat Mitjana, sobre la seva ideologia i, sobretot, sobre el concepte de literatura existent aleshores, basat en la reconstrucció i recreació de textos a través de la manipulació de les obres que formaven part del patrimoni cultural dels autors (i autores) de l'època.

L'anàlisi d'un dels eixos temàtics principals de la novel·la com és la guerra ha permès construir una sèrie de propostes didàctiques per potenciar la reflexió i el debat sobre els valors que fonamenten una societat plural i democràtica a les portes del segle XXI: la sensibilització davant de les injustícies i els abusos de poder, la tolerància, la solidaritat, el respecte al medi ambient, en definitiva, la valoració de la cultura per la pau. S'establiran, també, connexions telemàtiques amb les organitzacions (estatals i internacionals) que treballen per acabar amb les guerres, sobretot amb les campanyes *La pau no passa pels exèrcits*, de la Fundació per la Pau, i la WWW, *Word Without Wars*,

endegada per a l'any 2000 a partir de diverses iniciatives, entre les quals hi ha la de Mikhail Gorbachev.

1.1.- EXPLICACIÓ DEL TEMA

Les innovacions tecnològiques han produït, des de sempre, canvis ideològics i culturals primordials. En el seu llibre *Medieval Technology and Social Change* (Oxford: Oxford University Press, 1962), Lynn White demostra com la introducció en les societats occidentals de tres invents procedents de l'Extrem Orient (l'arada de ferro, la collera i l'estrep), assenta les bases tecnològiques del feudalisme i fa possible, així, un dels canvis socials de més transcendència a l'Europa medieval. De la mateixa manera, la introducció del paper com a suport escrit a l'Europa del segle XII va possibilitar l'aparició de la novel·la, gènere massa llarg per poder existir damunt de les tauletes de cera que feien servir fins aleshores els copistes. Chrétien de Troyes va saber molt bé com treballar amb la matèria de Bretanya i inicià així el cicle de les novel·les artúriques que obriren el camí a la prosa de ficció.

Uns segles més endavant, Gutenberg i la impremta van revolucionar la creació i difusió del llibre, amb les repercussions ideològiques que el fenomen tingué arreu. Tocant al segle XXI, l'hipertext, la informatització de les llengües i els aprenentatges electrònics estan modificant ja la relació de les persones amb la lectura, l'ensenyament, la informació, la cultura en definitiva. Amb l'hipertext, la paraula "text" (que prové del mot llatí que vol dir "teixit") té una clara exactitud de significat: és, per fi, un entreteixit de textos, imatges, esquemes, dibuixos, diagrames..., que posa a l'abast de la persona que llegeix el que la crítica literària estructuralista i post-estructuralista (Bakhtin, Barthes, Derrida, Foucault) havia buscat feia anys: la intertextualitat (Landow 1995).

És obvi que l'ensenyament ha d'integrar els nous avenços tecnològics, integració que comporta uns canvis substancials en la manera d'**ensenyar** i d'**aprendre**. El paper del professorat ha de ser lògicament modificat: ja no pot limitar-se a ser un transmissor d'informació, sinó que ha de dissenyar i gestionar els entorns d'aprenentatge i negociar-ne el sentit amb les persones que aprenen. En aquest cas, el procés d'ensenyament-aprenentatge, basat en la concepció constructivista de l'aprenentatge tal i com la formula Vigoski, atorga a l'alumnat un paper actiu en la construcció dels seus coneixements perquè l'acte d'aprenentatge és concebut com una interacció contínua entre els esquemes organitzatius del subjecte i les dades que provenen del material d'aprenentatge. El coneixement és entès com un procés de construcció contínua, i aquí s'hi adequa perfectament el llenguatge d'Internet, que atorga a l'usuari la capacitat de dirigir i organitzar sempre la informació amb què treballa.

La incorporació de les noves tecnologies telemàtiques a l'ensenyament serà la creadora d'una nova cultura de l'aprenentatge, tant a nivell individual com col·lectiu. Les noves tecnologies i, sobretot l'hipertext i Internet amb la instauració d'espais virtuals a l'aula, afavoriran l'aprenentatge de procediments i de conceptes a partir d'objectius motivadors per a l'usuari, que convertiran l'aprenentatge en un acte explorador, descobridor, cooperatiu i solidari. Perquè l'aprenentatge no pot anar deslligat de **l'educació moral** de l'individu, entesa (seguint Habermas 1985 i Kohlberg 1981) des d'una posició basada en la construcció autònoma i racional de principis i normes que faciliti la convivència en termes de justícia, d'igualtat i de no violència en les societats plurals.

Naturalment, l'educació moral no és l'educació en valors, però hi ha punts de connexió entre l'una i l'altra. La jerarquia axiològica o, el que és el mateix, l'escala de valors que té cada persona (en aquest cas l'alumnat), es va desenvolupant primer des

d'un punt de vista global en el qual l'alumne/a coneix, practica, integra i assimila els valors que se li han anat inculcant o ensenyant progressivament. Més endavant i des de la pròpia experiència, l'alumnat pot construir la seva escala de valors a partir d'una reflexió personal i de la interacció amb els altres, sense deixar de tenir en compte la societat en la qual es mou. Així es forma la jerarquia axiològica de cada persona, en la qual s'estableixen quines són les prioritats envers els altres.

No podem viure en una societat sense valors ni sense les "jerarquies internes" pròpies de cadascú. La civilització i la cultura han de crear els mecanismes necessaris per regular tant les relacions que estableixen entre si els diferents éssers humans com el repartiment que efectuen dels recursos naturals existents. Han de fer possible, també, que a l'hora de fixar la seva pròpia escala de valors, cada individu sàpiga renunciar a aquelles tendències destructores que posseeix, a aquells instints més primaris que farien inviable la convivència en la pau, el respecte i la solidaritat. L'ensenyament i les noves tecnologies juguen un paper molt important aquí.

1.2.- OBJECTIUS QUE ES PRETENEN ASSOLIR

Aquest material didàctic, que seria aplicable en el segon cicle de la secundària obligatòria (o en el batxillerat), com a crèdit variable preferentment de la matèria de literatura catalana, podria tenir, també, categoria d'interdisciplinar amb les àrees de ciències socials o de llengües estrangeres. De la manera que ha estat plantejat, cobreix alguns dels objectius assenyalats pel decret 96/1992, de 28 d'abril, pel qual s'estableix l'ordenació dels ensenyaments de l'educació secundària obligatòria.

El treball ha de cobrir, necessàriament, la majoria dels objectius terminals de l'àrea de **llengua catalana** referits a la **literatura**, ja que aquesta matèria n'és el punt de partida. Són els que porten els números:

27. Manifestar interès per la literatura com a mitjà per interpretar la realitat.

29. Valorar, d'acord amb la sensibilitat pròpia, les aportacions de la lectura literària, tot demostrant criteri personal i un cert grau d'autonomia.

De manera parcial, són tinguts en compte tres dels objectius terminals següents:

Objectiu 30. Reconèixer els recursos i les convencions del registre literari tot adonant-se dels elements que el diferencien dels altres registres.

Objectiu 32. Distingir els principals períodes de la literatura catalana, atenent a la relació amb el context històric-social, gèneres literaris i alguns autors significatius per tal de situar les lectures dins el marc de referència adequat.

Objectiu 33. Comentar textos poètics i en prosa, atenent als aspectes formals i de contingut, a l'autor i a l'època, i d'acord amb la sensibilitat personal, expressada mitjançant una opinió raonada.

Aquests tres objectius podrien ser concretats en:

- Conèixer i valorar una de les obres més representatives de la literatura catalana medieval com és el *Tirant lo Blanc*.

- Situar l'obra en el seu context històric i literari a través de les imatges, l'ús de bibliografia seleccionada i les connexions telemàtiques.

- Conèixer alguns dels aspectes de la realitat social d'una època que poden tenir interferències amb la literatura (osmosi).

- Acostar-se a la biografia d'uns dels novel·listes més genials: Joanot Martorell.

- Aprendre a valorar la dimensió cultural d'una obra literària a partir de la relació que es pot establir amb altres textos literaris contemporanis o posteriors.

- Entendre la concepció medieval de literatura com un procés de creació a partir de la manipulació d'altres textos preexistents (concepte medieval de plagi).

- Distingir el concepte medieval de plagi del modern (originalitat).

- Aprendre a analitzar una obra literària a partir dels eixos temàtics que la sostenen.

- Estudiar i valorar la importància dels personatges en la ficció novel·lesca.
- Entendre la literatura com una font de plaer i de coneixement.
- Estimular la lectura.

Tenint en compte els **eixos transversals** del curriculum de la secundària obligatòria, el caràcter interdisciplinar del treball permet tenir en compte, des d'una perspectiva lingüística, l'objectiu general de l'àrea de **llengua catalana** número 8 i el 46 dels objectius terminals d'àrea:

Objectiu 8. Respectar la diversitat lingüística i prendre consciència de la riquesa que representa.

Objectiu 46: Valorar la necessitat i el fet de comunicar-se en altres llengües.

Pel que fa a l'àrea de **ciències socials**, el treball té com a objectiu bàsic contribuir a l'**educació moral** de l'alumnat (Buxarrais i al. 1992, Buxarrais 1994, Martínez, 1991, Puig 1992). Així, han estat tinguts en compte els objectius terminals de l'àrea següents:

Objectiu 32. Respectar els drets humans fonamentals tot solidaritzant-se amb els col·lectius, els països o els grups socials víctimes de desigualtats, explotació o injustícia, i valorar negativament la discriminació per motius de sexe, raça, ideologia o nacionalitat.

Objectiu 33. Elaborar informes o participar en debats sobre temes polèmics de l'actualitat local, nacional o internacional, utilitzant amb rigor i amb esperit crític la informació dels mitjans de comunicació i manifestant, amb les opinions, actituds de tolerància, respecte cap als altres i acceptació de les opinions contràries.

Objectiu 36. Identificar les principals causes que motiven una situació històrica o conflicte actual, interrelacionant-les i deduint-ne les conseqüències.

Objectiu 45. Analitzar algun dels problemes de la humanitat d'avui provocats pel racisme i les ideologies excloents o contràries a l'entesa de les persones i dels pobles.

Aquests objectius es concreten en:

- Analitzar a partir d'un text literari una realitat actual com la guerra.

- Discutir i analitzar el paper dels exèrcits en la societat actual.
- Discutir i analitzar el concepte de pau.
- Enfrontar-se críticament a les injustícies (socials, econòmiques, culturals, lingüístiques).
- Enfrontar-se críticament a realitats com la violència i la guerra.

L'apartat del present treball que contempla **l'educació per la pau** té en compte els següents **valors, normes i actituds** de l'àrea de **ciències socials**, que són fonamentals en la construcció de l'escala axiològica de cada individu:

3. Valoració positiva de la convivència cívica i social.
4. Respecte, solidaritat i cooperació.
- 5.2 Valoració de les cultures forànies i les dels temps passats.
- 5.3 Valoració dels dilemes morals del nostre temps.

Tots els objectius de l'àrea de ciències socials treballats en aquest material connecten amb algun dels **objectius generals d'etapa**, que fixen les capacitats que ha de poder desenvolupar tot l'alumnat de secundària al final de la seva escolarització obligatòria. Donat que alguns d'aquests objectius són d'abast molt ampli i no són recollits, per tant, per cap matèria concreta sinó que són tinguts en compte en els Plans d'Acció Tutorial i passen així a formar part dels objectius generals assumits pel centre en l'elaboració de molts dels Projectes Curriculars de Centre, el material *Tirant lo Blanc o Internet pacifista* pot posar el seu granet de sorra en el disseny del PCC.

Objectiu 3: Relacionar-se amb altres persones i participar en activitats de grup, adoptant actituds de flexibilitat, solidaritat, interès i tolerància, per superar inhibicions i prejudicis i rebutjar tot tipus de discriminacions per raons d'edat, de raça, de sexe i de diferències de caràcter físic, psíquic, social i altres característiques personals.

Un altre dels objectius generals d'etapa permetria fer les connexions necessàries amb la xarxa telemàtica:

Objectiu 11: Obtenir, seleccionar, tractar i comunicar informació utilitzant les fonts en què habitualment es troba disponible, i les metodologies i els instruments tecnològics apropiats procedint de forma organitzada, autònoma i crítica.

Així, el treball s'ha proposat els objectius següents:

- Facilitar el coneixement de les noves tecnologies.
- Estimular l'ús selectiu d'un nou mitjà de comunicació com és Internet.
- Estimular el desig d'aprendre, en solitari o en grup.
- Convertir l'aprenentatge en un acte cooperatiu i solidari.
- Convertir l'aprenentatge en una activitat creadora i activa.
- Diversificar els mitjans d'aprenentatge (textos, imatges, mapes, connexions

telemàtiques...)

- Potenciar el treball interdisciplinar en l'aprenentatge.
- Valorar la necessitat de conèixer altres llengües per navegar per la xarxa.

1.3.- CONTINGUTS

A la pàgina web del *Tirant lo Blanc* hi ha penjat el text de la novel·la (fragments), informació complementària sobre l'autor i l'obra, imatges diverses i propostes didàctiques. Aquest material ha estat organitzat de la manera següent:

I. Una pàgina de presentació, on es pot trobar informació sobre els aspectes següents:

- i. La data d'escriptura de la novel·la: 1460-1464
- ii. L'autor: Joanot Martorell

- iii. Els altres possibles autors
- iv. La impremta i Martí Joan de Galba
- v. Com llegir el text
- vi. Crèdits

També es pot anar directament des d'aquí a l'apartat de "Propostes de lectura" que tracta el tema de l'educació en valors i el pacifisme, de manera que és possible obviar tota la novel·la i treballar directament des de l'educació moral.

II. Una pàgina principal, que permet accedir a:

- i. Aspectes de la novel·la (literaris, cavallerescos, bibliografia)
- ii. Resum de l'argument
- iii. Justificació de les edicions emprades
- iv. imatges
- v. connexions literàries
- vi. propostes de lectura
- vi. índexs

2.- TREBALL DUT A TERME

El resultat del treball realitzat durant la llicència retribuïda és una pàgina web presentada en un DC-ROM. Ocupa 7'71 MB i conté 1.371 arxius distribuïts en 33 carpetes. Porta per títol *Tirant lo Blanc o Internet pacifista*.

2.1.- DISSENY DEL PLA DE TREBALL

Quan vaig plantejar-me la creació de la pàgina web sobre el *Tirant lo Blanc* i l'educació en valors (el pacifisme), vaig veure que el meu treball incloïa dos eixos metodològics: la recerca bibliogràfica i la creació de la web que, tanmateix, no es podien deslligar l'un de l'altre. Això ha volgut dir que, en la pràctica, he anat treballant en els dos eixos alhora.

Vaig dividir-me la feina en tres fases:

En la primera, que ha ocupat els mesos de setembre, octubre i novembre del 1998, m'he dedicat a la recerca bibliogràfica i a la confecció de fitxes-resum dels textos consultats, que he anat introduint a la web del *Tirant*. Cal dir que no partia de zero, sinó que coneixia gairebé tota la bibliografia que volia resumir i sabia on havia d'anar a buscar la nova. També m'he familiaritzat amb l'editor d'html que finalment he fet servir (Frontpage), la qual cosa ha comportat el seu temps.

En la segona fase, he construït el BLOC 1 de la pàgina web esmentat a l'apartat 2.2 d'aquesta memòria. Donada la complexitat d'aquesta fase de treball, hi he dedicat cinc mesos, des del desembre del 98 a l'abril del 1999.

En la tercera fase, m'he dedicat a la tasca més creativa i més difícil: a l'elaboració de les propostes didàctiques i a la recerca a la xarxa de les adreces de les

ONG, treball que ha constituït el BLOC 2 de més avall. En aquesta feina hi he treballat des del maig a finals de juny de 1999.

2.2.- METODOLOGIA EMPRADA

L'estructura del projecte deixa entreveure les pautes de treball i el tipus de metodologia que seguiré. Així, hi ha dos aspectes metodològics fonamentals que es complementen i s'interaccionen.

D'una banda, hi ha hagut un treball de **recerca bibliogràfica** important que es podria dividir en dos apartats: un referit de manera estricta al *Tirant lo Blanc* i l'altre als valors i a l'educació moral. La bibliografia sobre la novel·la de Martorell ha quedat directament reflectida en el treball, ja que en l'apartat "Aspectes de la novel·la" hi he inclòs una secció que conté resums dels treballs més significatius que s'han publicat sobre el *Tirant lo Blanc*, tenint en compte tan les aportacions clàssiques com les publicacions més recents.

Paralel·lament, he anat construint **la pàgina web** a partir del treball amb programes de html i de connexions diverses a la xarxa telemàtica. L'elaboració de la web esmentada ha constatat de dos grans blocs:

BLOC 1 - Introducció del resum del text i dels fragments seleccionats de la novel·la i creació dels links relacionats amb els aspectes teòrics (biografia de l'autor, els altres possibles autors, Martí Joan de Galba i la impremta, la data d'escriptura de la novel·la, les connexions literàries que es poden establir entre el *Tirant* i d'altres obres literàries -contemporànies o no-, elaboració dels índexs -literaris, sobre la cavalleria, dels temes de la bibliografia, sobre el *Tirant on line-*). Visites a diverses webs per tal de

localitzar imatges (miniatures de manuscrits, sobretot) que he utilitzat a la meua pàgina amb la intenció d'aportar un material gràfic per contextualitzar l'autor i l'època.

BLOC 2 - Disseny i elaboració de les propostes didàctiques. He creat un link a la pàgina introductòria que explica com llegir el text i un apartat a la pàgina principal titulat "Propostes de lectura". Donat que és impossible llegir el *Tirant* en la seva totalitat així com també ho és analitzar tots els temes que la novel·la planteja, he seleccionat aquells fragments del text que han obtingut més fama al llarg dels segles i que, així mateix, m'han semblat atractius per al públic adolescent a qui va adreçat el meu treball.

He dissenyat les propostes didàctiques tenint en compte el format amb què el treball està presentat: la pàgina web implica treballar d'una manera que ha de ser diferent de la que permeten els textos escrits habituals. He dividit el text del *Tirant* en petits fragments que he anat utilitzant a partir de quatre temes-eixos:

- la literatura
- l'amor
- la cavalleria
- la pau

Des d'aquestes quatre perspectives, cada persona que navegui per la meua web podrà llegir-se el *Tirant* de la manera que vulgui. Afegeixo les pàgines introductòries de cada una d'aquestes perspectives.

LLEGIM EL TEXT DES DE LA LITERATURA

*Què és la literatura? Per al públic lector del segle XV ben segur que una cosa ben diferent del que significa per a nosaltres, oi que sembla lògic? Primer de tot, hem de tenir en compte que **la literatura era indestruable de l'ètica** i que, per tant, tota obra*

literària tenia un **contingut moral**, al marge que intentés proporcionar plaer a qui la llegís (és allò que deien els clàssics, que cal ensenyar tot delectant).

Una de les característiques de la literatura d'aquesta època és que està farcida de cites d'altres obres. Utilitzar els préstecs, els **manlleus literaris** era una manera habitual de treballar de tots els autors (i autores, és clar) que feien literatura perquè el concepte de plagi no existia. A l'Edat Mitjana es valorava l'actualització de la cultura del passat, el fet de posar-la a disposició del públic contemporani: obres que havien tingut una gran difusió, com podien ser les enciclopèdies, les compilacions històriques o les summes teològiques, no feien altra cosa sinó posar al dia el saber (anterior) amb la finalitat de divulgar-lo.

I és que la literatura a l'Edat Mitjana està estretament connectada amb la **tradicció**. Per explicar-ho amb una metàfora banal: els creadors i creadores de literatura agafaven les obres que els semblaven interessants, les posaven dins d'una batedora o d'una màquina trituradora, premien el botonet, i els sortia una obra nova perquè els trossets de les altres havien quedats soldats de manera diferent a la inicial. Ningú no volia ser original, perquè l'originalitat és un concepte romàntic, de finals del segle XVIII o del XIX. I no es pot parlar de plagi perquè encara no s'havia inventat. És avui dia que si un autor copia una idea d'un altre pot acabar als tribunals...

Us proposem de llegir el text, doncs, des d'aquesta perspectiva. Buscarem alguns dels **préstecs literaris** que hi ha al Tirant lo Blanc.

LLEGIM EL TEXT DES DE L'AMOR

Ai, l'amor! En podríem dir tantes coses! Hi ha una definició molt il·lustrativa d'un expert medieval en el tema, anomenat Andreu el Capellà, que va escriure a finals

del segle XII. Deia que "l'amor és una passió que comença amb la contemplació de la bellesa de l'altre sexe".

Tenim, doncs, **la bellesa**. I la mirada de l'enamorat com a primer pas per introduir-se en el camí de l'amor. Però **l'amor** és una **passió**, i això vol dir també patiment. L'amor comportarà, per tant, un grau elevat de sofriment i serà viscut i descrit com una malaltia. Justament, tot això és el que li va passar a Tirant (i a tants d'altres!).

Podríem parlar de com era l'amor per als trobadors i les trobairitz, poetes dels segles XII i XIII que entenien l'amor com el lliurament (sobretot espiritual) i l'obediència a la persona estimada, que era objecte de tots els elogis en els versos que escrivien. Aquest era l'amor a què es lliuraven les dames i els cavallers, tant els de la realitat com els de la ficció.

Al Tirant lo Blanc trobarem alguna cosa de tot això. Al capítol 127 de la novel·la, Estefania (una donzella de la princesa Carmesina), declara que hi ha tres tipus d'amor:

1. **L'amor virtuós**. Que s'esdevé quan un senyor "molt favorit e cavaller molt virtuós" estima una donzella, per la qual fa danses, justes i batalles. És el tipus d'amor que s'acosta més al dels trobadors.

2. **L'amor profitós**. Que es dona quan un gentilhome "o cavaller d'antic llinatge e molt virtuós" estima una donzella per treure'n algun tipus de profit (social o econòmic). Aquest tipus d'amor és per a Estefania rebutjable.

3. **L'amor viciós**. La donzella (fixeu-vos que aquí és ella qui pren la iniciativa) estima el gentilhome o el cavaller "per son delit". L'objectiu és aplegar-se "al llit encortinat amb los llançols ben perfumats" per obtenir tot el plaer que es pugui... Aquest és el tipus d'amor que més li agrada a Estefania.

Nosaltres ens mirarem la novel·la des d'aquesta perspectiva.

LLEGIM EL TEXT DES DE LA CAVALLERIA

*El personatge de ficció Tirant lo Blanc (com també Curial) es passa tota la novel·la **combatent** un únic enemic: els infidels, és a dir, els no cristians, que la majoria de vegades són turcs.*

Així com en l'època de Ramon Llull, un segle i mig enrere, l'enemic infidel contra el qual s'havien organitzat les croades eren els àrabs, ara, a la meitat del segle XV i per a tot l'Occident cristià, l'enemic més important són els turcs. La caiguda de Constantinoble en mans dels turcs es va produir el 29 de maig de 1453 i des d'aleshores es van intentar organitzar croades per reconquerir-la: tot el món cristià volia recuperar la ciutat, sense que això fos possible en la realitat.

En la ficció, en canvi, qualsevol cosa pot esdevenir-se. I així, tant al Tirant lo Blanc com al Curial e Güelfa, els cristians acaben triomfant sobre els turcs. I és que les dues novel·les es fan ressò d'un ideal col·lectiu.

*Entre el Tirant i el Curial, però -i des del punt de vista de la guerra- hi ha una gran diferència: Curial es comporta com un **cavaller errant** durant tota la novel·la (sempre combat cos a cos). Contràriament, Tirant comença essent un cavaller errant (quan triomfa a les festes d'Anglaterra), però acaba actuant com un gran estratega militar: venç les batalles gràcies a la tàctica militar i a l'astúcia.*

Des d'aquí podem llegir el text a partir de dos eixos fonamentals:

- 1. Des dels aspectes relacionats amb **la cavalleria***
- 2. Des dels aspectes relacionats amb **la guerra**, que és l'activitat principal de tot cavaller.*

LLEGIM EL TEXT DES DE LA PAU

Les altres propostes de lectura, que permeten llegir el Tirant lo Blanc des de l'AMOR, la CAVALLERIA o la LITERATURA, suposen un exercici en certa manera difícil: us hi proposem que llegiu la novel·la com si fóssiu el públic lector que tenia al segle XV. Us heu d'imaginar, doncs, com era la realitat, com era entesa la literatura, com es reaccionava davant d'un tipus de llibre...

Des d'aquesta pàgina us plantejem un exercici diferent: que us mireu l'obra de Joanot Martorell des del segle en què viviu i, per tant, amb la vostra sensibilitat i la vostra ideologia. Podreu deixar estar de banda l'autor i el seu context històric per reflexionar només a partir de vosaltres i de la vostra escala de valors.

Som, doncs, a cavall del segle XX i el segle XXI. En aquestes alçades podeu fer dues coses:

Continuar d'una manera o altra ***amb la novel·la.***

Abandonar definitivament el text de Martorell.

Si opta per continuar amb la novel·la de Martorell, la persona que navega es trobarà amb això:

CONTINUEM AMB EL TIRANT

Al segle XV no se li hagués acudit a ningú de plantejar-se respecte del Tirant lo Blanc qüestions com aquestes:

*Com tracta l'autor de la novel·la les **minories ètniques**?*

*El Tirant lo Blanc fa, en el fons, una apologia de la guerra. És que a l'Edat **Mitjana** no hi havia ningú que tingués una **visió pacifista del món**?*

En canvi, si opta per abandonar el *Tirant*, veurà això altre:

LLEGIM EL TEXT AL MARGE DEL TIRANT

*Des d'aquesta pàgina podreu navegar i reflexionar sobre **la cultura de la pau** (i el seu exponent més antagònic que és la guerra) a partir de diversos elements clicables que us connectaran a altres **adreces electròniques** de la xarxa.*

Us proposem, doncs, una sèrie de preguntes que podeu intentar respondre:

*Sabeu què vol dir en realitat **www**?*

*Us heu plantejat quines són les veritables **causes de la guerra** i qui les provoca?*

*Sabríeu definir **què és la pau**?*

*Heu pensat mai **què es necessita** perquè hi hagi pau?*

Aquest darrer apartat és clicable des de la primera pàgina de la meva web, de manera que es pot treballar l'educació en valors independentment del text de la novel·la. Cal tenir en compte, també, que el fet que algunes de les adreces electròniques remetin a una web escrita en llengua anglesa, francesa o castellana permet treballar des d'una perspectiva interdisciplinària (àrea de llengua).

2.3.- DESCRIPCIÓ DELS RECURSOS UTILITZATS

Primerament, els **recursos bibliogràfics** habituals, amb les recerques a biblioteques.

En segon lloc i fonamentalment, m'he servit dels **recursos informàtics**. He treballat amb editors de html. Primer, vaig començar amb FLEXED, un programa que ja coneixia. Però avait vaig decidir canviar-me a FRONTPAGE, la qual cosa va comportar una inversió respectable de temps i certes dificultats. Tot i que l'ús del programa no és difícil, calia que n'aprengué el seu ús i totes les seves possibilitats. A més, vaig haver de resoldre un problema tècnic d'abast considerable: ja havia començat la feina amb FLEXED i a l'hora de passar els documents a FRONTPAGE vaig comprovar que els links no s'actualitzaven automàticament, de manera que els vaig haver d'arreglar manualment. Però com és prou sabut, un problema tècnic mai no és irresoluble.

He treballat també amb INTERNET, buscant adreces electròniques que em fossin útils per a l'apartat relacionat amb els valors i el pacifisme i també imatges que em permetessin aportar documents visuals que donessin vistositat a la feina i proporcionessin una imatge de l'Edat Mitjana real, a partir sobretot de les miniatures de manuscrits.

He utilitzat també un escàner i he escanejat imatges, la qual cosa no ha estat cap gran dificultat.

3.- ESTUDIS I/O CURSOS REALITZATS

Una feina com la realitzada durant el període de llicència no s'improvisa: és obvi que la meva formació de medievalista m'hi ha ajudat. Des d'un principi he tingut molt clar què significa el *Tirant lo Blanc* en la literatura (catalana) de l'Edat Mitjana i quins eren els temes essencials que s'han d'explicar als joves adolescents perquè s'interessin per la novel·la, la literatura i la cultura. Un bon coneixement del text i de la bibliografia que ha generat era imprescindible per obtenir bons resultats en el treball final.

D'altra banda, els meus coneixements d'informàtica eren els necessaris per emprendre la feina de confecció d'una pàgina web. De tota manera, he realitzat un **курс** de 36 hores lectives de **Disseny i creació de pàgines Web**, que s'ha impartit pel Programa d'Informàtica Educativa del març al maig de 1999.

El resultat d'aquest curs ha estat absolutament decebedor: hi he après ben poca cosa.

4.- CONCLUSIONS

Em sembla evident que amb la utilització del material didàctic que he elaborat, el CD-ROM *Tirant lo Blanc o Internet pacifista*, l'aproximació al *Tirant lo Blanc* (per dir-ho parafrasejant un llibre conegudíssim de Martí de Riquer) serà més fàcil als centres de secundària que l'utilitzin. Des d'aquest punt de vista, les aplicacions a l'aula poden ser diverses: des de la presentació del CD-ROM a l'alumnat a la utilització exhaustiva dels recursos que planteja fins a la passejada breu per alguns dels **aspectes literaris** (o que tenen repercussió literària) en què més interressi incidir al professorat.

D'altra banda, des d'un punt de vista moral, el treball realitzat sobre el pacifisme i **la cultura de la pau** (on he arribat capgirant el sentit guerrer i cavalleresc de la novel·la de Joanot Martorell) permetrà tractar des de l'aula d'informàtica i des de l'aplicació de les noves tecnologies la necessitat de viure d'acord amb unes normes de convivència que respectin els drets de tothom, sobretot els de les minories. Dissortadament, la realitat dels primers mesos del 1999 ens ha posat a l'abast un tema tan dramàtic com la guerra de Kosovo i les matances que hi ha dut a terme Slobodan Milosevic, crua realitat a la qual he donat un espai en la meua web sobre el *Tirant*. El fet que aquí hagi tractat temes d'actualitat ajudarà, sens dubte, al treball de l'aula i a la presa de consciència que l'educació en la cultura de la pau és absolutament imprescindible si volem construir un món millor. Així, per exemple, he introduït a la web el seguiment de la demanda d'extradició al general Augusto Pinochet, els casos de maltractaments de dones, la violència als instituts (dels Estats Units), als esports (la mort d'Aitor Zabaleta), la guerra de Bòsnia, la invasió de l'Iraq, etc., sempre amb la intenció de connectar amb la memòria "històrica" de l'alumnat de secundària i de potenciar així el seu interès i reflexió sobre temes tractats i denunciats.

Per tal de facilitar l'ús didàctic del CD-ROM *Tirant lo Blanc o Internet pacifista*, he optat per presentar el treball de manera que es pugui navegar per un tema o altre amb total independència: des de la primera pàgina es pot començar pels aspectes relacionats amb la novel·la, la literatura i l'Edat Mitjana o anar a parar directament a les propostes didàctiques relacionades amb la cultura de la pau. D'aquesta manera, el CD-ROM podrà ser utilitzat tant pel professorat de literatura com pel que vulgui treballar l'educació en valors, des de l'assignatura d'ètica o des d'alguna sessió de tutoria.

Per connectar amb el públic a qui el CD-ROM va dirigit (l'alumnat de segon cicle de l'Ensenyament Secundari Obligatori i/o el de batxillerat), he procurat tractar els

temes de manera que es despertí el seu interès. Com Ramon Muntaner quan escrivia la seva *Crònica*, he escrit en segona persona narrativa, adreçant-me directament al públic navegant, i amb un llenguatge adequat. He procurat bastir la web amb una presentació agradable i clara i l'he "decorada" amb imatges que fan sempre més atractives aquest tipus de composicions.

Cal no oblidar que algunes de les connexions internàutiques que s'hi proposen estan escrites en castellà, anglès o francès, de manera que es facilita així el treball amb d'altres llengües. El professorat que ho vulgui podrà aprofitar-ho per treballar interdisciplinàriament.

5.- RELACIÓ DELS MATERIALS CONTINGUTS EN ELS ANNEXOS

Hi ha un únic annex, que és el CD-ROM esmentat a l'apartat 2 i que porta per títol *Tirant lo Blanc o Internet pacifista*.

6. BIBLIOGRAFIA

Actes del Symposion Tirant lo Blanc. Barcelona: Quaderns Crema, 1993.

ALONSO, Dámaso, "*Tirant lo Blanc*, novela moderna", a "Revista Valenciana de Filologia", I, 1951, 179-215. Reimprès a Dámaso Alonso, *Primavera temprana de la literatura europea*, Madrid: Gredos, 1961, 201-253.

ANNICCHIARICO, Annamaria, *Varianti corelliane e "plagi" del Tirant: Achille e Polissena*, Fasano di Brindisi: Schena, 1996.

BADIA, Lola, "El *Plany dolorós de la Reina Hècuba* de Joan Roís de Corella. Restauració i contextos", a *Miscel·lània Joan Fuster*, III, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991. 195-223.

BADIA, Lola, "El *Tirant*, la tradició i la moral", a L. Badia, *Tradicció i modernitat als segles XIV i XV. Estudis de cultura literària i lectures d'Ausiàs March*. València-Barcelona: Institut Universitari de Filologia Valenciana & Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, 129-138.

BADIA, Lola, "Tot per a la dona però sense la dona: notes sobre el punt de vista masculí al *Tirant lo Blanc*", a *Journal of Hispanic Research*, 2, 1993-94, 39-60.

BELTRAN, Rafael, "Las 'bodas sordas' en *Tirant lo Blanc* y *La celestina*", a *Revista de Filología Española*, 70, 1990, 91, 117.

BOHIGAS, Pere, *Tractats de cavalleria*, Barcelona: col. "Els Nostres Clàssics", ed. Barcino, 1947.

BUXARRAIS, M. Rosa i altres, "Educación moral, ética y reforma del sistema educativo. Apuntes para una propuesta curricular", a *Revista de Educación*, 207, gener-abril 1992, 97-122.

BUXARRAIS, M. Rosa, "L'educació en valors. Per què i com?", a *Guix*, 199, maig 1994, 65-68.

CHINER, Jaume J., *El viure novel·lesc*, Alcoi: Marfil, 1993.

CINGOLANI, Stefano Maria, "Clàssics i pseudo-clàssics al *Tirant lo Blanc*. Reflexions a partir d'unes fonts de Joanot Martorell", a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 45, 1995-96, 361-388.

CONTAMINE, Philippe, *La guerra en la Edad Media*, Barcelona: Labor, 1984.

ESPADALER, Anton M., "Josep Carner i el *Tirant lo Blanc*", a *Catalan review. International Journal of Catalan Culture*, vol. VI, n. 1-2, 1992, 393-399.

GUIA, Josep, *De Martorell a Corella. Descobrint l'autor del Tirant lo Blanc*, Catarroja-Barcelona: Afers, 1996.

HABERMAS, J., *Conciencia moral y acción comunicativa*, Barcelona, Península, 1985.

HAUF, Albert, "Ramon Llull i el *Tirant*", Mallorca : Publicacions del Centre d'Estudis Teològics de Mallorca", 1992.

HAUF, Albert, " *Tirant lo Blanc*: algunes qüestions que planteja la connexió corelliana", a *Actes del novè col·loqui de llengua i literatura catalanes*, II, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1993, 69-116.

KEEN, Maurice, *La caballería*, Barcelona: Ariel, 1986.

KOHLBERG, *The philosophy of moral developement*, San Francisco, Harper and Row, 1981.

LANDOW, George P., *Hipertexto. La convergencia de la teoría crítica contemporánea y la tecnología*, Barcelona: Paidós, 1995.

MARTÍNEZ, M.; PUIG, J.M., "L'educació en els valors", a *Quatre reptes per a la nostra escola*. Documents de la Jornada de Reflexió celebrada l'1 de desembre de 1990, Generalitat de Catalunya, 1991, 37-44.

MIRALLES, Carles, "Raons de Mirra en boca de Carmesina (encara un altre plagi de Roís de Corella en el *Tirant lo Blanc*", a *Estudis de llengua i literatura catalanes= Miscel·lània Jordi Carbonell*, II, Barcelona: Publicacions de l'Abadia de Montserrat, 1991, 6-16.

PUIG, J.M. (coord.), "Educación moral", a *Cuadernos de Pedagogía*. Tema del mes, 201, març 1992.

PUJOL, Josep, "El desenllaç tràgic del *Tirant lo Blanc*, les *Troianes* de Sèneca i les idees de tragèdia al segle XV", a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 45, 1995-96, 317-360.

RENEDO, Xavier, "Raó i intuïció en Plaerdemavida", a *Boletín de la Real Academia de Buenas Letras de Barcelona*, 45, 1995-96, 361-388.

RIQUER, Martí de, introducció a *Lletres de batalla, cartells de deseiximents i capítols de passos d'armes*, 3 vols., Barcelona: col. "Els Nostres Clàssics", ed. Barcino, 1963-68.

RIQUER, Martí de, *Història de la literatura catalana*, 3 vols. Barcelona: Ariel, 1964.

RIQUER, Martín de, *Caballeros andantes españoles*, Madrid: Espasa-Calpe, 1967.

RIQUER, Martí de, *L'arnès del cavaller. Armes i armadures catalanes medievals*, Barcelona: Ariel, 1968.

RIQUER, Martí de, *Vida i aventures de Don Pero Maça*, Barcelona: Quaderns Crema, 1984.

RIQUER, Martí de, *Aproximació al Tirant lo Blanc*, Barcelona: Quaderns Crema, 1990.

RIQUER, Martín de, *Tirant lo Blanch, novela de historia y de ficción*, Barcelona: Sirmio, 1992.

RUIZ-DOMÈNEC, José Enrique, *Set dones per a Tirant*, Barcelona: Columna, 1991.

VARGAS LLOSA, Mario, *Lletra de batalla per Tirant lo Blanc*, Barcelona: Edicions 62, 1969.

VILLALMANZO, Jesús; CHINER, Jaime J., *La pluma y la espada. Estudio documental sobre Joanot Martorell y su familia (1373-1483)*, València: Ajuntament de València, 1992.